

KAZETARITZAKO ARAU TRADIZIONALEN DEFENTSAN

XABIER OLEAGA

Artikulu hau irakurlearen eskuetara iristen denerako iraganda egongo dira hilabete batzuk *Aniztasuna eta Adierazpen-Askatasunaren aldeko Plataforma*-k sinaturiko *Informazioa eta Demokrazia Euskadin* titulua zeukan iritzi-idazkia argitaratu zenetik. Iragan otsailaren 10ean hiru egunkaritako iritzi-orrialdeetan ezagutzera emandako testu hark izan zuen hedapena bera, edukinean azaldu nahi zen argudio nagusiaren islada bihurtu zen, hemen argitaratzen den prentsa guztira bidali arren *Euskaldunon Egunkaria*-n, *El*

Mundo del País Vasco-neta *Egin*-en bakarrik irten zela kontuan hartzen badugu.

Aste batzuk lehenago argazkirako eta esplizitoki *HB* bakarrik jipoitzeko ia berrehun kazetari bildu ziren prentsaurreko batean. Hiru egunkariotako «lumalaririk» ez zen han egon. Aipatutako artikulua berri zein mediotan eman zen eta prentsaurreko hartako protagonistak zein aldekoak ziren, ez zen kasualitatearen ondorena.

Argi dago kazetarion artean badagoela sentsibilitate desberdinik gero azalduko dudanari buruz, baina badaude tendentzia nagusiak ere eta horietaz ihardungo naiz.

Azaldu nahi dudan kezka zera da, alegia, profesio honek, bere azken tradizioaren aurka, agintaritzarekin, agintaritzaren joera antidemokratikoekin egin duen aliantzari buruzkoa.

Agintaritzaren eta gizartearen arteko harremanen arauetzuzen-zuzenean baliatzen diren gremioen artean aliaturik inkondizionalenak bihurtu zaizkio kazetariak aginteari, euskal gatazkari dagokionez. Erran nahi baita, abokatuak, juezak, fiskalak, aipatutako arauok —lege, dekretu eta gisa horretako p ronuntziamenduez ari natzaizu— bidegabetzat eta egokitasun demokratiko gabetzat jo dituztenean gogorki ageri izan direla publikoki elkarte progresistetatik. Lege bereziek eta «antiterrorista» deitu izan diren horiek salaketa gogorak jaso izan dituzte elkarteotatik. Abokatuen kolegioek aho batez defendatu dituzte bahiketetan tartekari izateagatik epaipean jarri dituzten profesioekideak. Abokatuen eta beren bezeroen arteko sekretua errespetatu ez denean —gartzeletan egindako elkarriketen grabaketa ilegalen bidez, epailearen baimenik gabe— jurista eta abokatu progresisten elkarteak protestaren lehen ilaran egon dira.

Bai oinarri demokratikoak defendatu behar izan direnean, eta baita ofizioa garantiekin garatu ahal izateko behar diren baldintza tradizionalak agintarien aldetik erasotuak izan direnean ere, elkarteon protesta beti egon da publikoan.

Gatozen orain kazetarien eremura, berriro ere eta, azkene-tik hastearren, hau da, informazioak fidagarritasun garantiak bete ahal izateko baldintzez ari garenean, non egon da gure zelo profesionala? Non poliziak filtratu dituen dokumentuak kontrastatzerako orduan? Non dokumentuok oso-osoan ezagutu gabe, poliziak selekzionatutako atalak soil-soilik, bat ere kues-tionamendurik gabe, sumisoki, gure arteko askok atera ditue-nean?

Sekretu profesionala kazetarien tresna ukiezina izan da historikoki. Garantia biribil horrek erasorik iraingarriena jasan zuen Ertzaintzak *Egin*-eko ikerketa-arloan ari ziren kazetarien artxiboak eraman zituenen. Non entzun dugu kazetarien pro- testa korporatiboa?

Ezker Abertzaleko erakunde politiko legalek jasaten duten presio polizialak ez du prezedenterik. Errepideetan jarritako kon-troletan, telefonoen kontroletan, etxe eta egoitzen araketetan ehundaka, milaka dokumentu altxatu dituzte indar polizial desberdinek. Espioitza-operaziorik inpuneenak eta erraldoie-nak izan dira. Horien babes demokratikoa neurtzeko konpa-razioaren alorrera jotzen badugu, eta guzti horren biktima *Izquierda Unida (IU)* balitz, kasu batez, ze eskandalu gertatuko litzatekeen pentsa dezagun. Ez dago asmatu beharrik ere. *IU*-k eta *Partido Popular*-ek ere behin baino sarriago salatu izan baitute Parlamentuan halakorik, gertatu zaienean, komuni-kabideen eta kazetarien atentziorik biziena jasoz.

Ikuspegi demokratiko batetik hain onartezina den proze-dura hori ez da salatzen biktima *Herri Batasuna* denean eta, horrez gainera, batere eskrupulurik gabe aprobetxatzen du kazetarien arteko askok akoso horretan ateratako botina.

Kazetarien profesionaltasun-falta adierazten duten eredu konkretuz bete nezake espazio hau oso-osoan, baina derrigo-rrezkoa iruditzen zaidan presoei buruzko aipamenarekin amai-tuko dut espazio hau.

*ETA*ko presoez egunero espekulatzen da eta eurenak omen diren esku-izkribu eta dokumentuak argitaratzean kazetari-ek eurek onartzen dute presoak manipulatuak direla, dokumen-

tuok manipulatuak direla. Zergatik, orduan, ez da exigitzen presoekin zuzenean egoteko aukera? Presoen klabea hain garrantzitsua bada, eta horrela da zalantzarik gabe, gatazka-
ren egungo egoera benetakoa ezagutzeko, zergatik ez da borrokatzen presoen bertsioa zuzenki iritzi publikoari zerbitzeko, manipulatzaitzat jotzen diren mediatizatzaileak eta euren bertsioak baztertuz?

Norbaitek galdetu ahal dit ea zergatik jartzen dudan euskal gatazka azaldu nahi dudan fenomenoaren erdian, hau da, kazetariok agintearen joera antidemokratikoaren aurka dugun konpromisu-faltan.

«EUSKAL GATAZKA»

Gogoan dut artikulua honen hasieran aipatu dudan iritzi-idazkia lantzen ari ginenon artean norbait nola harritu zen euskal gatazkan hainbeste zentratzen ginelako. Han ginenon artean oso iritzi desberdinetako jendea ginen, aipatutako plataformaren konposizio anitza ikustea besterik ez dago, baina denok gentozen bat hemengo esparru komunikazionala, *prentsaren* kontzeptu zabalari dagokionez, hain zuzen ere gatazka horrek kondizionatzen duela onartzerakoan.

Komunikazio-mailan gure egoera, Hego Euskal Herrikoa, beste paraje batzuetatik bereizten duena, gatazka horren inguruan hartzen diren jarrerak dira hain zuzen ere. Gatazka horretatik kanpo geratzen diren konportamendu profesionaletan beste puntu batzuetako akats berberak egiten ditugu, edo antzerako arazoak ditugu (rutina produktiboen eragina, kontratazio egoera prekarioa, publizitatearekiko peaje informatiboak...) edo ez da salbuespenezko irizpiderik erabiltzen: Informazioak kontrastatu egiten ditugu, iturrietara jotzen da zuzenean, mediatizatzaileak onartu gabe...

Egoera komunikazional hau ulertzeko ardatza «euskal gatazka» izenaz ezagutzen den hori dela konstatatu bezain las-ter manikeismo polarizatzaileaz hitz egiten behar da, hala ere.

Egia da euskal gizartean badaudela «euskal gatazka» horretaz aparte beste batzuk ere, bai nagusi horretatik deribatuak, baita gure inguruko beste edozein gizartetan egon daitezkeenak ere. Baina indarrean dagoen dinamika politikoak alor guttiako gatazkak homologatzen ditu, manikeismo hutsez, bi poloetara. Gatazka linguistikoan *Egunkaria* edo *AEK*ren inguruko arazoak «demokrata» eta «biolentoen» arteko borrokaren klitxera eramaten dira. Intsumisioaren inguruan ere gertatzen da antzekorik. Krisi industrialaren inguruan sortzen diren mobilizazioetan ere demokrata eta biolentoen arteko eskematara jotzeko tendentzia egoten da, egoerak gaiztotuz/okerragotuz doazen neurrian.

Dinamika horretan medioek eta kazetariok segidismo hutsa besterik ez dute egiten edo, gehiago oraindik, polarizazio-joera sakontzen dute. Azal dezadan azken afirmazio hau.

AJURIA-ENEKO HITZARMENA

Geroago ere aipatu beharko dut Ajuria-Eneko Hitzarmena —Iruñekoa eta Madrilgoa tartean— testuinguru honen sorreran duen esangurarengatik, baina ekar dezadan orain harira beste hau azaltzeko. Alegia, Hitzarmen horrek alderdien artekoa izan arren ere, gizarte-mailan ezker abertzalearen aurka sortu duen erakundetzea eta mugimendu guzti horri eman dion babesa azpimarratzen da. Sinbiosi horretan, hala ere, estalpe horren pean aitortzen diren komunikabide eta kazetariak konfrontazio-orduetan kointziditzen dute bakarrik, orain arte behintzat. Hitzarmen horren magalpean sortutako gizarte-erakunde nagusiek Ajuria-Enetik Maroñorako bidea bete duten bitartean, komunikabideak lehenengo geltokitik urratsik eman duten notiziarik ez dago. Eszepzionalidadearen legeak, edo legerik ezak, hobeto esateko, aurrera jarraitzen du.

Eszepzionalidadea nioen eta ideia honi lotuko natzaio, giltzarria baita deskribatzen den egoeran. Legeak zerbait badira, garantia dira. Legerik eza, garantiarik eza. Eszepzionalidadearen legeak lege arrunta indargabetzen dutenak dira, hiritar-

goarñ eskubideen garantiak indargabetzen dituztenak. Espezializazio kontzeptu hau kazetarien eremura dakardanean gure arteko araudi etiko arruntak jasaten duen erasoa besterik ez dut aipatzen.

Duela urte batzuk, lauogeigarren hamarkadan, *ZEN* plan kontrainsurgentearekin (*Zona Especial Norte*) batera etorri ziren lege-aldaketek, adierazpen-askatasunari murrizketa nabarmenak jartzen zizkietenak, izan zuten erantzun gogorrik prentsa eremutik gehiago, hala ere, editoreen aldetik kazetarien aldetik baino. Hauek ez ziren asko mugitu Javier Sánchez Erauskin, orduan *Punto y Hora de Euskal Herria* astekariko zuzendaria, «terrorismoaren apologia» edo Erregeen aurkako irainak egitearen akusaziopean gartzelan sartu zutenean. Baina esan behar da arlo komunikazionalan izan zela kontestazio-maila bat.

Kontrainsurgentziatzako eskuliburu-kutsua zeukaten plan haietatik irentsi nahi izan ez zuten guztia, geroago, Ajuria-Eneko Hitzarmenaren bitartez barneratu zuten komunikabideek eta kazetariak. Alderdikeriek kazetari-munduan eragiten duten lotsa estetiko estaltzeko aukera ematen zuen euritako pluri-partidista horrek. Alderdikeriaz akusatua izan gabe gatazkan parte hartzeko, eskua sartzeko, eta ez gatazka horretaz buru hotzarekin informatzeko, aukera eskaintzen zitzaizkien kazetariak eta medioak. Horregatik da hain garrantzitsua hauentzat fisurarik gabeko Hitzarmena, ekimen komunikazional partidista egirik ere beren erantzukizuna kidegoan urtuta geratzeko.

Ajuria-Eneko Hitzarmena, bestalde, konfrontazio sozialerako sortua zen eta ez integrazioerako. Hitzarmenaren barruan bigarren honen aldeko ahotsak altxatu direnean, egurra besterik ez dute jaso komunikabideen aldetik, Gipuzkoa-Nafarroa autobidearen inguruko gatazka lekuko. Bakoitzak atera bitza bere kontsekuentziak jarrera honetatik, komunikabideak gure gizartearen jokatzeko ari diren rolari buruz.

Irakurlea konturatuko zen agian dagoeneko «komunikabideak» alde batetik eta «kazetariak» bestetik bereizten ditudala. Izan ere bereiztu egin beharra dago. Kazetariontzako begi-bis-

takoa eta jakin den zerbait esaten ari naiz, baina gizartetik eta politikaren mundutik kazetalgintzarako aipamenak egiten direnean ez da egiten hain beharrezkoa den bereizketa hori. Kazetariak dira gauza bat eta medioen jabeak, editoreak, beste bat. Kazetarion mundutik gure independentzia defendatu ordez soldata ematen digun medioaren jarrera editorialetara moldatzea da joera nagusia. Baina hori faktore askok eragindako fenomeno da eta ez agian hari honi dagokiona.

Bereziki jorratu nahi dut kazetarion alorra. Jarrera editorialena *Informazioa eta Demokrazia Euskadin* idazkiaren elaborazioan parte hartu genuenen arteko beste kide batzuen eskuetan utziko dut.

ESZEPZIO-EGOERA

Idazki horretan gatazken egoera eszepzionaletara egokitu-tako araudi deontologikoa egitea proposatzen da, azkenean, errealitatearen irakurketa egin ondoren. Eta nik ondo deritzot, baina argudio honi buelta emanaz. Hau da, araudi horrek ezin du eszepzionalidadean inspiratua egon, egoera arruntean baizik. Hain zuzen egoera demokratiko arrunt batean joko demokratikoa garantizatzeko kazetarien ofizioak baliabide ezinbestekotzat jotzen dituenak birbiztean egon daiteke errezeta. Kontua ez dago, hala ere, jarrera politikoen eremuan konpondu beharrik, ofizioari dagozkion gaiei buruz ari naiz soil-soilik.

Zirujano batengan profesionaltasuna besteen buruak bero-bero daudenean berak bisturia eta ofizioaren ezagutza buru hotzez erabiltzean badago, kazetariarentzat ere berdin izan behar du. Lapiko soziala zenbat eta goriago, lumadunaren profesionaltasuna informazioen kontrastea, iturri interesatuen bertsioetatik ihes egitea, faktore mediatizatzaileen gainetik parteekin zuzenean hitz egiteko aukera eta antzerakoak zirujanoaren hoztasunarekin erabili, eta tresna horiek erabiltzeko aukerarik ez dagoenean forfoaren berotasunarekin errebindikatzean dago. Hori dela, uste dut, kazetarion erronka nagu-

sia gaur egun. Gure ofizioan tradizionalki sakratutzat genituen arau eta baloreak errekueratzea, egoera eszeptionalen tranpan edo tentaldian erori gabe.

Mario Onaindiak zera esaten du, alegia, demokrazia egunez egun akreditatu behar den zerbait dela, ez duela balio iraganean egindakoak edo etorkizunean egingo dela prometitzen denak. Kepa Aulestiak, bestalde, euskal gizartean eta politikan *ETA* egongo ez balitz bezala ihardutea proposatu zuen. Biak ere abiapuntu interesgarriak ditugu euskal gizartean gaur egungo konfrontazio-egoera gainditu eta integrazio-guneak bilatzen joateko, demokrazia integral eta integratzaile baten bila, eta hori ez da posible kazetariok gure ofizioari dagozkion arau tradizionallekiko leialtasunik gabe.